

Eesti erametsanduse arengukava 2006-2009

Erametsanduse arengukava koostamise eesmärk on täpsustada üldriiklikke eesmärke ja nende saavutamise meetmeid erametsanduses ning luua paremad eeldused erametsanduse säästlikuks arenguks. Arengukava koostamisel on lähtutud Rahandusministeeriumi metoodikast valdkondlike arengukavade koostamiseks. Eesmärkide määratlemisel on otsustatud juhinduda eelkõige Eesti metsapoliitikast, Riiklikust arengukavast (RAK), Maaelu arengukavast (MAK), arengustrateegiast Säästev Eesti 21 ja ideekavandist Edukas Eesti 2014.

Arengukava neli põhivaldkonda on:

- I Majandus
- II Keskkond
- III Kultuur
- IV Sotsiaalvaldkond

Majandusvaldkond käsitleb eesmärke ja meetmeid erametsade tootlikkuse ja tulususe tõstmiseks.

Keskkonnavaldkonna eesmärgid ja meetmed seonduvad metsa keskkonnaseisundi säilitamisega ja kahjustavate tegevuste vähendamisega.

Kultuurivaldkond keskendub peamiselt pärandkultuuri säilitamisele ja teadlikkuse tõstmisele.

Sotsiaalvaldkond käsitleb tööhõive ning erametsanduse maine kujundamise eesmärke ja meetmeid.

Igas põhivaldkonnas on väljatoodud valdkonna

- Strateegiline eesmärk – ehk peamine muutus, tulemus(ed) mida soovitakse saavutada;
- alaeesmärgid mille kaudu strateegilise eesmärgi saavutamist taotletakse;
- alaeesmärkidega seotud tegevused;
- Indikaatorid tegevuste tulemuslikkuse ja valdkonna arengu hindamiseks.

I Majandusvaldkond

1. Olukorra kirjeldus

1.1 Metsaomand ja selle kujunemine

Statistilise metsainventeerimise (SMI) järgi on Eesti metsade pindala suurenenud 1,27 mln hektarilt 1958. aastal 2,27 hektarini 2003. aastal, moodustades 51,9% Eesti maismaa territooriumist. Erametsad (*arvnäitajates käsitletakse erametsana teiste valdajate maad, mis on analoogne SMI praktikaga*) moodustavad sellest 1,43 mln ha e 62,9%. Erametsade suhteliselt suur osatähtsus tingib vajaduse nende majandamisel selgete eesmärkide püstitamiseks ja riigi rolli määratlemiseks.

Aastal 2000 oli Eestis maakatastrisse kantud 87381 erametsaüksust, kus metsamaad keskmiselt 6,98 ha. Korraldatud erametsade keskmine metsamaa pindala on 12,5 ha. Seega koosneb metsaga kinnistu keskmiselt 1,8st metsaga lahusmaatükist. Täna on kümne suurema metsaomanikust firma majandada keskmiselt 5800 ha metsa, kümme suuremat eraisikust metsaomanikku omab keskmiselt 700 ha metsamaad. Omandi paiknemiselt elab 55 000 erametsaomanikust üksnes 40% oma omandi ligiduses. Selline killustatus raskendab erametsade säästvat majandamist, kuna väikestest mahtudest tulenevalt on raske saavutada metsamajanduslike tööde efektiivsust.

1.2 Metsakasutus

Metsanduse arengukava aastani 2010 rõhutab Eesti metsanduse nii looduslikku ja ökoloogilist väärtust kui ka majanduslikku potentsiaali. Metsade säästev kasutus peab tagama keskkonnakaitseliste väärtuste ja hüvede säilimise. See arenguprioriteet sõnastati juba 1997. aastal vastuvõetud metsapoliitikas. Samas on aga jätkuvalt arutlusteemaks, kui palju võib riigivõim sekkuda erametsandusse ning sekkumise vastuargumendina kasutatakse tavaliselt põhiseaduse äärmiselt olulist põhimõtet, et eraomand on püha ja puutumatu. Sellest on lähtunud ka senine erametsas toimuva riigipoolne koordinatsioon. Tulemuseks on üle kümne aasta suuri segadusi, kümneid tuhandeid hektareid hooldamata puistusi ning uuendamata metsamaad. Metsa majandamine on eelkõige tähendanud metsakasutust, sest pikk tootmisperiood ei soosi investeringuid metsakasvatusse. Viimastel aastatel on oluliselt suurenenud mitmesugused metsakasutuse piirangud vääriselupaikadest, uute kaitsealade moodustamisest või Natura 2000 programmist tulenevalt.

Rajamata kultuuride ja tegemata ning vale meetodi või eesmärgiga tehtud hooldusraiete tulemusena on suurenenud väheväärtuslike lehtpuupuistute osakaal. Kui riigimetsas uuendatakse ligikaudu 45,7 % uuendusraiete pindalast, siis erametsas on see aastatel 1999-2003 olnud keskmiselt vaid 6,3% (*ei ole arvestatud looduslikule uuendusele kaasaaitamist*). Eriti suured on vajakajäämised noorendike hooldamises, kuigi see metsamajanduslik võte määrab tulevikupuistu koosseisu ja puidu kvaliteedi. Kuna uuenduse põhiviis erametsas on seni olnud looduslik uuendus, siis tähtsustub noorendike hooldamine veelgi. Et tagada väärtusliku metsapõlvkonna teke on minimaalselt vajalik noorendike hooldamise maht perioodil 2001 – 2010 20 000 ha aastas.

1.3 Metsaparandus

Põllumajandusministeeriumi andmetel kannatab endistel talumaadel kasvavast metsast liigniiskuse all ligikaudu 500 000 ha. Suurem osa tänaseni kasutusel olevatest metsaparandussüsteemidest on rajatud aastatel 1970-1990. Kokku katavad kuivendussüsteemid 583 000 ha-t, sellest 470 000 ha paikneb riigimetsas. Ühtsed suured süsteemid on killustunud era- ja riigimaa vahel. Alates 1990. aastast on süsteemide hooldus- ja remonditööd erametsamaal vähenenud peaaegu kümnekordselt. Maaparandussüsteemid

amortiseeruvad 25-30 aastaga ja nende käigushoidmiseks on iga 10-15 aasta järel vaja teha süsteemi osalist taastusremonti. Lähiajal tõuseb remonti vajavate objektide arv järsult.

1.4. Puidukasutus

Kvaliteetse tarbepuidu mehhaaniline töötlemine on Eestis heal tasemel. Samas tekib metsade majandamise käigus lähiaastatel aastas 2 miljonit tihumeetrit madalakvaliteetset puitu, millele antud hetkel tarbijat ei ole. Raie- ning puidutöötlemisjäätmel hakkavad leidma järjest enam kasutust energeetikas taastuva ja keskkonnasõbraliku kütusena. Oluline oleks luua võimalused madalakvaliteedilise puidu efektiivsemaks kasutamiseks.

1.5 Erametsandus ja toetused

Eesti metsanduse arengukavas aastani 2010 tuuakse põhjusena, miks erametsi säästlikult ja kvaliteetselt ei majandata, vähene motiveeritus, mis tuleneb:

- järelvalve ebaefektiivsusest;
- erametsaomanike tugisüsteemi nõrkusest, mis ei taga:
 - a) metsaomanike piisavat nõustamist;
 - b) piisavat riiklikku toetust.

Finantsvahendeid on valdavalt kasutatud metsade inventeerimiseks, majanduslike ja metsapatoloogiliste soovitude koostamiseks ning nõustamiseks. Viimastel aastatel on osaliselt finantseeritud ka metsanduslikku ühistegevust, maapinna ettevalmistust ja noorendike hooldamist.

2. Eesmärgid

Majandusvaldkonna strateegilisteks eesmärkideks on **tõsta erametsade tootlikkust ja suurendada majandamise tulusust.**

Alaeesmärgid:

- 2.1 suurendada tootlike puistute pindala, tagavara ja juurdekasvu;
- 2.2 tõsta tootlikkust läbi metsahoolduse mahu suurendamise;
- 2.3 suurendada investeeringuid kuivendussüsteemide uuendamiseks ja korrashoiuks ning metsateede ehitusse;
- 2.4 töötada välja jätkusuutlikku ja säästvat metsandust toetav maksusüsteem;
- 2.5 vähendada metsaõigusrikkumiste ja varimajanduse ulatust;
- 2.6 suurendada metsa mitmekülgset kasutamist ja rakendada uudseid tooteid ning tehnoloogiaid;

Alaeesmärkide saavutamiseks vajalikud tegevused

2.1 Suurendada tootlike puistute pindala, tagavara ja juurdekasvu.

Eesmärgi saavutamist toetab metsade intensiivsem ja kvaliteetsem majandamine parimatel teadmistel põhineva metsamajanduskava kaasabil. Jätkusuutliku metsanduse viljelemisega on võimalik tõsta nii tootlike puistute pindala, tagavara kui ka juurdekasvu. Pindala suurendamise peamiseks võimaluseks on võsastunud ja põllumajanduslikuks tootmiseks

mittesobivate alade metsastamine. Tagavara ja juurdekasvu tõus on saavutatav kvaliteetselt ja õigeaegselt tehtud metsakasvatustöödega, mis ühtlasi suurendavad metsa väärtust.

Tegevused tootlike puistute pindala, tagavara ja juurdekasvu suurendamiseks:

- Nõustamise ja koolituse tugisüsteemide arendamine.
- Finantstoetused metsauuenduse mahu suurendamiseks ja kvaliteedi parandamiseks¹.
- Metsa majandamist käsitleva teatmekirjanduse, sh "Säästva metsanduse käsiraamatu" väljaandmine.
- Korraldada meediakampaaniaid ja teabepäevi metsauuenduse propageerimiseks.
- Toetused põllumaade metsastamiseks.
- Toetused metsahooldamiseks ja tuha tagastamiseks metsa.
- Toetused kasvutingimuste parandamiseks – niiskusrežiimi reguleerimine

2.2 Tõsta tootlikkust läbi metsahoolduse mahu suurendamise.

Reeglina on kasvukohale sobivaima liigiga metsauuendus tootlikum ja majanduslikult tasuvam. Samas peab metsaomanikule jääma võimalus ise otsustada, millise puuliigiga taasmetsastamine on talle kasulik. Investeeringute tasuvuse saavutamiseks on väga oluline metsauuenduste hooldamine piisavas mahus. Tähtsustada tuleb hooldusraieid (noorendike hooldamine, harvendusraied) kui investeeringut metsade tootlikkuse tõstmiseks ja metsade puiduliste väärtuste suurendamiseks. Vajalik on panustada metsade liigilise koosseisu või ökoloogiliste väärtuste parandamisse ning tulevikupuistu väärtuse suurendamisse.

Tegevused tootlikkuse tõstmiseks:

- Tõsta hooldusraiate alast teadlikkust läbi näidisalade loomise.
- Puistute rekonstrueerimine ja noorendike hooldamise näidis- ja katsealade loomine.
- Noorendike hooldamise toetused.

2.3 Suurendada investeeringuid kuivendussüsteemide uuendamiseks ja korrashoiuks ning metsateede ehitusse.

Investeeringud metsaparandusse olemasolevate süsteemide korrashoiuks, mis tagavad puidu juurdekasvu ja kvaliteedi paranemise kui ka juurdepääsu puistutele. Viimane on eriti oluline tuleohtlikes metsades ja tuleohtlikul ajal.

- Viia läbi inventuur kuivendussüsteemide seisukorra, renoveerimisvajaduse või looduslikkuse taastamise rahaliseks hindamiseks.
- Toetused erametsades paiknevate kuivendussüsteemide korrashoiuks, uuendamiseks ja metsateede ehituseks.
- Integreerida metsamajanduskavasse hinnangud renoveerimisvajaduse kohta.

2.4 Töötada välja jätkusuutlikku ja säästvat metsandust toetav maksusüsteem.

Esmatähtis on maksusoodustustega toetada uue metsa kasvatamist ja keskkonnale suunatud tegevusi. Lisaväärtusena vähendavad sellised maksusoodustused edukalt kinnistute müüki ja suurendavad piirkondlikult seotud ning pikaajalisest metsamajandamisest huvitatud metsaomanike arvu.

Tegevused maksumuudatuste projekti järkjärguliseks rakendamiseks:

- Täpsustada erinevate maksusoodustuste administreerimise kulu ja rakendamise mõju.

¹ soodustab vajalike metsakasvatustööde tegemist ning ühtlasi suurendab tööhõivet

- Tulumaksuseaduse muutmine metsauuendamise- ja hoolduskulude (k.a valgustusraie) tulust mahaarvamiseks.
- Maamaksuseaduse muutmine metsaomanike ja põllumajandustootjate maksukoormuse ühtlustamiseks.
- Maamaksuseaduse muutmine noore metsa vabastamiseks maamaksust.

2.5 Vähendada metsaõigusrikkumiste ja varimajanduse ulatust.

Võitluses metsavargustega ja varimetsamajanduse vähendamise on oluline täpsustada termineid ja valdkonna hindamise meetodikat. Metsaomaniku tegelikku olukorda kirjeldavad näitajad on metsavargustest tulenev majanduslik kahju ja käivitatud naabrivalve projektidega kaetud metsade pindala.

Tegevused metsaõigusrikkumiste ja varimajanduse vähendamiseks

- Erametsaomanike ühistegevuse tõhustamine piirkondlike organisatsioonide võrgustiku tugevdamise ning toetuste jagamise kaudu.
- Toetada ühist tegutsemist puiduturul, soodustada majanduslikult efektiivsete metsa majandusüksusteket.
- Toetada metsade naabrivalve kasutamist.
- Võitluseks metsavargustega ja varimajandusega rakendada toimiv infosüsteem. Töötada välja sobiv hindamismetoodika, organiseerida Säästva Metsamajanduse Infosüsteemi (MUK) baasil metsaomanikele kättesaadav andmekogumise ja haldamise infosüsteem.

2.6 Suurendada metsa mitmekülgset kasutamist ja rakendada uudseid tooteid ning tehnoloogiaid.

Metsa mitmekülgse kasutuse suurendamiseks on kõige olulisem jahinduse reform, et kaotada jahinduse negatiivne mõju ulukikahjustuste näol ja võimaldada metsaomanikel kasutada ühte olulisemat mittepuidulist tuluallikat metsas. Uute toodete turuletulekuks on vajalik rahvusvaheline teaduspõhine koostöö. Arengu käivitajateks on biokütuste laialdasem kasutuselevõtt ja süsinikukvootidega kauplemise hoogustumine.

- Töötada välja põhimõtted ja regulatsioonid väheväärtusliku lehtpuu paremaks kasutamiseks ja raiejäätmete kasutuselevõtuks ning metsas talletatud süsinikukvootidega kauplemiseks.
- Metsade rekreatiivse väärtuse kompleksne hindamine ja selle integreerimine KOV arengukavadesse.
- Projektid kõrvalkasutussaaduste varumist ja looduskeskkonna ning kultuuripärandi eripära väärtustava loodusturismi arendamiseks.
- Koolitused ja konsultatsiooniteenused erametsaomanikele metsa mitmekülgse kasutuse edendamiseks (MAK).
- Jahiseaduse muutmine, muudatuste mõju hindamine ja tutvustamine
- Ulukikahjustuste ennetamine ja ulatuslike kahjude kompenseerimine.

3. Alaeesmärkide indikaatorid

Indikaator	Ühik	2003	2006	2007	2008	2009
3.1.1 Erametsade tagavara	Tuh tm	284 108				
3.1.2 Erametsade keskmine juurdekasv	Tm/ha	5,9	6,0	6,0	6,0	6,1
3.2 Hooldusraiate ja noorendike hooldamise maht	Tuh. Ha	16,2	18,0	20,0	21,0	21,0

3.3 Metsaparanduse investeringute maht erametsades	Tuh kr	-	10 000	15 000	15 000	20 000
3.4 Naabrusvalvega ühinenud metsaomanike organisatsioonid	tk	1	10	15	20	25

4. Tegevuskava ja finantsprognosis

Tegevused	Vajalik ressurss t kr				Priorit. (A-C)	Finants. allikas	Vastutaja, teostajad
	2006	2007	2008	2009			
Alaeesmärk 2.1 Suurendada tootlike puistute pindala, tagavara ja juurdekasvu							
1. Nõustamise ja koolituse tugisüsteemide arendamine	1 500	5 000	5 000	5 000	A	RE	KKM RM
2. Metsauuenduste finantstoetused	36 000	36 000	36 000	36 000	A	KIK, EL	KKM PM
3. Metsa majandamist käsitlev teatmekirjandus	220	300	300	400	A	KIK	KKM PM
4. Metsauuenduse meediakampaaniad ja teabepäevad	400	500	500	500	A	KIK	KKM RM
5. Toetused põllumaade metsastamiseks.	25 000	33 000	33 000	33 000	C	EL	PM
Alaeesmärk 2.2 Tõsta tootlikkust läbi metsahoolduse mahu suurendamise							
1. Puistute rekonstrueerimine ja noorendike hooldamise näidis- ja katsealade loomine	100	300	100	100	B	KIK RE	KKM PM
2. Noorendike hooldamise toetused.	6 000	30 000	30 000	30 000	A	KIK EL	PM
Alaeesmärk 2.3 Kuivendussüsteemide uuendamine ja korrashoid ning metsateede ehitus							
1. Inventeerida erametsa kuivendussüsteemide olukord	0	1000	1500	0	B	KIK	KKM
2. Integreerida renoveerimisvajaduse hindamine metsamajanduskavasse	X	X	X	X	C	RE	KKM
3. Toetused kuivendussüsteemide korrashoiuks, uuendamiseks ja metsateede ehituseks.	10 000	15 000	15 000	20 000	A	KIK EL	PM
Alaeesmärk 2.4 Töötada välja jätkusuutlikku ja säästvat metsandust toetav maksusüsteem							
1. Erinevate maksusoodustuste kulu ja mõju analüüs	0	500	500	0	0	RE	KKM RM PM
2. Tulumaksuseaduse muutmise metsauuendamise- ja hoolduskulude tulust mahaarvamiseks	5 900	6 000	6 100	6 200	A	RE	KKM RM
3. Maamaksuseaduse muutmise metsaomanike ja põllumajandustootjate	X	X	X	X	B	RE	KKM RM

maksukoormuse ühtlustamiseks							
4. Maamaksuseaduse muutmise noore metsa vabastamiseks maamaksust	20 000	23 500	25 400	27 400	A	RE	RaM KKM
Alaeesmärk 2.5 Vähendada metsaõigusrikkumiste ja varimajanduse ulatust							
1. Erametsaomanike ühistegevuse tõhustamine esindusorganisatsioonide tugevdamise ning toetuste jagamise kaudu.	5 000	10 000	20 000	20 000	A	RE KIK EL	KKM
2. Toetada ühist tegutsemist puiduturul, soodustada majanduslikult efektiivsete metsa majandusüksusteteket.	350	350	350	350	B	RE KIK	KKM
3. Naabrivalve projektide toetamine	200	300	500	500	A	RE	KKM PM
4. Metoodika väljatöötamine ja seiresüsteemi täiustamine varimajanduse osatähtsuse hindamiseks metsanduses	300	500	500	500	A	KIK EL	KKM PM RM
Alaeesmärk 2.6 Suurendada metsa mitmekülgset kasutamist ja rakendada uudseid tooteid ...							
1. Töötada välja põhimõtted ja regulatsioonid metsas talletatud süsinikukvootidega kauplemiseks.	0	500	500	0	B	KIK	KKM RM
2. Metsade rekreatiivse väärtuse hindamine ja selle integreerimine KOV arengukavadesse	0	300	300	100	B	KIK	KKM RM
3. Projektid loodusturismi arendamiseks.	0	1 000	1 000	1 000	A	KIK EL	KKM PM
4. Koolitused ja konsultatsiooniteenused erametsaomanikele metsa mitmekülgse kasutuse edendamiseks (MAK, RAK).	500	500	500	500	A	KIK	KKM PM
5. Uute metsanduslike toodete arendamise toetamine	0	5 000	5 000	5 000	A	KIK, EL	KKM, PM
6. Jahiseaduse muutmise, muudatuste mõju hindamine ja tutvustamine	200	100	0	0	A	KIK	KKM RM

5. Oodatav tulemus 2009. aastaks võrreldes 2005. aastaga

1. Erametsade tagavara on suurenenud 5%.
2. Hooldusraiate maht on kasvanud 40%.
3. 50% aastasest uuendusraiate pinnast on looduslikule uuenemisele kaasa aidatud maapinna ettevalmistamise, metsakülvi ja - istutusega.

4. Metsaparanduse maht on kasvanud 100%.
5. Säätvat metsandust toetavad maksumuudatused on rakendatud.
6. Naabrussvalve projektides osaleb 80% organiseerunud metsaomanikest.
7. Mitmekülgse metsanduse tulud moodustavad vähemalt 10% metsaomanike käibest.

II Keskkonnavaldkond

1. Olukorra kirjeldus

1.1 Keskkonna- ja looduskaitsekaitse lähtekohad metsanduses

1993.a metsaseadus jagas metsad hoiu-, kaitse- ja tulundusmetsadeks. Lisaks puidu saamisele hinnatakse teisi metsakasutuse eesmärke: keskkonnakaitse, looduskaitse. Ligi veerand metsaomanikest kavatseb metsaomandit majandamise asemel säilitada, üle kolmveerandi küsitletutest ei kavatse oma metsaomandit suurendada. Eeltoodu viitab, et Eestis on piisaval hulgal metsaomanikke, kes on huvitatud oma metsa säästlikust ja järjepidevast kasutamisest, samuti nähakse metsas muid väärtusi peale majanduslike. On olemas selge ühiskondlik vajadus terve metsakeskkonna säilitamiseks.

Kaasaegne metsade kaitse tugineb Ülemaailmsel Keskkonna ja Arengukonverentsil Rio de Janeiro 1992 vastu võetud Bioloogilise mitmekesisuse konventsioonil, mille viimaseks väljundiks on Euroopa Liidu looduskaitse direktiivi kohase Natura 2000 võrgustiku rajamine. Oluline osa on vääriselupaikade inventeerimisel ja nende tulundusmetsa osade kaitse korraldamisel. Väljaspool kaitsealasid mõjutatakse tulundusmetsade seisundit metsa- ja teiste keskkonnavaldest seadusest tulenevate piirangutega.

1.2 Prioriteetsed tegevused ja sekkumiskohad

Erametsanduse erisustest tulenevalt selgitati arengukava koostamisel välja tegevused, mis enim mõjutavad erametsade keskkonnaseisundit. Kui keskmine metsamaa pindala kinnistu kohta on 12 ha ja väiksemad kui 5 ha katastriüksused moodustavad 61% nende koguarvust, kuid hõlmavad seejuures ainult 19 % erametsade pindalast, siis keskkonnaseisundit tervikuna mõjutab eelkõige suuremate kui 5 ha metsaomandite majandamine.

Pidevalt kasvab masinlangetamise osakaal võrreldes mootorsaagide kasutamisega. Ööpäevane masina toodang ulatub 200 tihumeetrini ja ühe masinaoperaatori aastane toodang võib ulatuda 12 000 tihumeetrini, mis tähendab vähemalt 60 ha metsamaa mõjutamist aastas. Seetõttu on oluliseks sihtgrupiks keskkonnanohiu tõhustamisel metsanduses metsamajanduslike masinate juhid. Riikliku tellimusena koolitatakse metsanduse erialade kesk- ja kõrgema astme spetsialiste, metsamajanduslike töid planeeritakse metsamajandamise kavades, oskuste ja kogemuste levitamiseks rajatakse näidis- ja õppealad, kuid otsesed metsakeskkonna mõjutajad (eriti hooldusraietel) on konkreetse töö tegijad - masinajuhid või raietöölised on ilma tellimuseeta.

2. Eesmärgid

Keskkonna valdkonna strateegiliseks eesmärgiks on **metsade tervisliku seisundi säilimine**

Alaeesmärgid:

- 2.1 säästva metsakasutuse juurutamine;
- 2.2 keskkonnaväärtusi säilitava maksusüsteemi arendamine;
- 2.3 majanduspiirangute kompenseerimine;
- 2.4 erametsaomanike keskkonnateadlikkuse tõstmine.

Alaeesmärkide saavutamiseks vajalikud tegevused

2.1 Säästva metsakasutuse juurutamine.

Säästva metsakasutuse tõhustamisel on oluline ühtlase kasutuse printsiibi jälgimine, mille järgi majandustegevust planeerides arvestatakse eelmise perioodi tööde ja raieahtudega. Seejuures on tähtis, et metsamajandamise võtted (uuendamine, uuendusraie ja hooldusraie) vastaksid kavandatule. Mõjusaks keskkonnahoidliku metsanduse propageerimise vahendiks on Säästva Metsanduse Standardi kasutuselevõtt ja erinevate sertifitseerimissüsteemide tunnustamine. Valdkonna seisundi üheks oluliseks näitajaks on ulatuslike metsakahjustuste pindala. Tormikahjustused möödunud sajandil toimunud puistute liigse hõrendamise tõttu, lumekahjustused õigeaegselt hooldamata puistutes, putukakahjustuste levik tormikahjustuste puuduliku likvideerimise ja okaspuu metsamaterjalide suveks metsa jätmise tõttu, ulukikahjustuste levik.

Tegevused säästva metsakasutuse edendamiseks

- Häid metsamajandamise tavasid viljelevate metsaomanike tunnustamine ja nende kogemuste propageerimine.
- Säästvat metsamajandust tutvustava juhendmaterjali väljatöötamine ja levitamine erametsaomanikele.
- Metsakorralduse juhenditesse soovitava metsahoiu meetme nõude seadmine.
- Metsalangatemasinate juhtide koolitus riigi tellimusel.

2.2 Keskkonnaväärtusi säilitava maksusüsteemi arendamine.

Metsaomanike säästvaks metsakasutuseks motiveeriva maksusüsteemi kujundamisel on peamiseks teguriteks maksusoodustused ja riiklikud programmid.

Tegevused keskkonnaväärtusi säilitava maksusüsteemi arendamiseks

- Erinevate maksusoodustuste administreerimise kulu ja rakendamise mõju analüüs.
- Majanduspiirangute tõttu kasutusest väljas oleval erametsamaal maksusoodustuste rakendamine.
- Vahendite taotlemine riiklikest programmidest (MAF, RE) alternatiivsete tegevuste toetamiseks.

2.3 Majanduspiirangute kompenseerimine.

Majanduspiirangute kompenseerimise võtmeküsimusteks on metsahoiu lepingute maht, vääriselupaikade kaitselepingute sõlmimise jätkamine ja intensiivsus ning maade vahetusprotsessi võimaldamine.

Tegevused majanduspiirangute kompenseerimiseks

- Kaitsepiirangute majanduslike mõjude hindamismetoodika väljatöötamine.
- Erinevaid kaitsekohustusi hõlmava selge ja toimiva kompensatsiooni-mehhanismi loomine ja sellega seotud ühtsete lepinguvormide väljatöötamine ning rakendamine.

2.4 Erametsaomanike keskkonnateadlikkuse tõstmine.

Peamiseks vahendiks keskkonnateadlikkuse tõstmisel on metsa väärtuse hindamismetoodika väljatöötamine ja seostamine metsamajanduskavaga ning bioloogilise mitmekesisuse indeksi kasutuselevõtt - metsa seisundi hindamiseks võtmeliikide määramine. Indeksi rakendamise teadaolev tulemus on kaitstavate alade tähtsuse kasv ja metsa väärtuse hindamine bioloogilise varana, samuti nimetatud põhimõtte integreerimine metsakorraldusse. Esinduslikuks keskkonnateadlikkuse näitajaks on lama- ja surnud puidu osakaal metsas, mis tagatakse säilikpuude jätmisega (erinevate metsapõlvkondade ja erinevas lagunemisastmes tüvepuidu jätmise raiealadele). Kirjeldatud tulemuse saavutamiseks on kriitilise tähtsusega toimiv järelevalve õigusaktiga määratud koguste üle.

Tegevused erametsaomanike keskkonnateadlikkuse tõstmiseks

- Keskkonnateadlike metsaomanike tunnustamine ja nende kogemuste propageerimine.
- Töötada metsa väärtuse hindamiseks välja rahvusvahelistele nõuetele vastav metoodika
- Integreerida väljatöötatud metoodika metsamajanduskavasse

3. Alaeesmärkide indikaatorid

Indikaator	2004	2006	2007	2008	2009
3.1 Metsamajandamise võtted vastavad kavandatule. (1 – 5; 1- mitterahuldav, 5- väga hea)	2	3	3	4	
3.2 Ulatuslike metsakahjustuste pindala (ha)	171 500				
3.3 Sertifitseeritud metsade pindala (ha)	500	500	200 0	10000	
3.4 Metsakeskkonda kahjustavate tegevuste vähenemine (1-5)	4	3	2	2	
3.5 Lama- ja surnud puidu osakaal (1-5)	5	5	4	4	
3.6 Vabatahtlike metsahoiu lepingute maht (ha)		300		1500	
3.7 Metsade elurikkus (1-5)	4	4	4	4	

4. Tegevuskava ja finantsprognos

Tegevused	Vajalik ressurss t kr				Priorit. (A-C)	Finants. allikas	Vastutaja, teostajad
	2006	2007	2008	2009			
Alaeesmärk 2.1 Säätva metsakasutuse juurutamine							
1. Häid metsamajandamise tavasid viljelevate metsaomanike tunnustamine, nende kogemuste propageerimine.	100	200	200	200	A	KIK	KKM RM
2. Säätvat metsamajandust tutvustava juhendmaterjal.	100	100	0	0	B	KIK RE	KKM RM
3. Metsakorralduse juhenditesse soovitava metsahoiu meetme nõude seadmine.	X	X	X	X	B	KIK	KKM RM
4. Metsalangetusmasinate	100	100	0	0	B	KIK	KKM RM

juhtide koolitus. (metsamasina operaator)							
Alaeesmärk 2.2 Keskkonnaväärtusi säilitava maksusüsteemi arendamine							
1. Erinevate maksusoodustuste administreerimise kulu ja rakendamise mõju analüüs	0	200	100	0	A	RE	KKM RM PM
2. Maksusoodustuste rakendamine majanduspiirangutega erametsamaale.	0	58 000	58 000	58 000	B	RE EL	KKM RM
Alaeesmärk 2.3 Majanduspiirangute kompenseerimine							
1. Kaitsekohustusi hõlmava kompensatsiooni-mehhanismi loomine ja lepinguvormi rakendamine.	0	280	1050	5000	A	RE KIK EL	KKM PM RM
Alaeesmärk 2.4 Erametsaomanike keskkonnateadlikkuse tõstmine							
1. Keskkonnateadlike metsaomanike tunnustamine ja nende kogemuste propageerimine.	70	75	80	80	A	KIK RE	KKM RM
2. Töötada välja metsa väärtuse hindamise meetoodika.	0	200	200	0	B	KIK EL	KKM PM
3. Integreerida meetoodika metsamajanduskavasse.	X	X	X	X	C	KIK	KKM RM

5. Oodatav tulemus 2009. aastaks võrreldes 2005. aastaga

1. Metsaõigusrikkumiste arv erametsas on vähenenud 40%.
2. Kasutatakse võimalusel vastavat kvalifikatsiooni omavat tööjõudu.
3. Põllu ja metsamaa on võrdselt maksustatud.
4. Eramaadel olevate kaitstavate metsade pindala vähemalt 1% kogupindalast.
5. Era- ja riigimaa vahetuse taotluste arvu vähenemine.

III Kultuurivaldkond

1. Olukorra kirjeldus

Suurem osa rahvakultuuri pärandist metsaaladel on siiani identifitseerimata ning selle tähtsus väärtustamata. Pärand on kaitsmata nii teadliku kui ka teadmatusel tuleneva hävimise eest. Selle kohta ei puudu näited ka iseseisvusajal, kus töödega on rikutud kalmekohti ja kokku lükatud ajalooliste lubjaahjude varemeid. Unikaalseid mitmesaja-aastaseid kiviaedu on lükatud metsa väljaveoteede täiteks.

Väärtuslikum osa ainelisest kultuuripärandist on võetud riikliku kaitse alla ja seaduste kohaselt on nende mälestiste valdaja vastutav mälestise säilimise eest. Eesti Säästva Metsanduse Standardi kohaselt tuleb metsas olevate kultuuriväärtusega alade või objektide (kiviaiad, rändrahnud, allikad, kiige- ja jaanituleplatsid, asulakohad, kalmed, põlispuud, hiied jms.) kohta olemasolevad andmed fikseerida Säästva Metsanduse Kavas (SMK). Siiski enamik pärandkultuuriobjekte kaitse alla ei kuulu. Selliste objektide kaitse ja säilimise saab tagada ainult omaniku teadlikkus ja vabatahtlik tegevus.

2003. aastal viidi Keskkonnainvesteeringute Keskuse poolt rahastatud projekti "Metsa loodusväärtuste ja kultuuriväärtuste kaitse ühendamine ja metsa kultuuripärandi inventuur kui metsa sertifitseerimise eelis" käigus läbi pärandkultuuriobjektide inventuur Lääne ja Rapla maakonnas. Pilootinventuuri käigus selgus, et ligi pooled (44%) pärandkultuuri objektidest asuvad erametsas, riigi metsamaal leidus neid vaid viiendik. Seega on pärandkultuur erametsanduse lahutamatu koostisosa.

2. Eesmärgid

Pärandkultuuri valdkonna strateegiliseks eesmärgiks on **säästliku ja looduslähedase elulaadi edendamine ja kultuuriväärtuste säilitamine.**

Alaeesmärgid:

- 2.1 pärandkultuuriobjektide määratlemine ja inventeerimine, pärandkultuuriobjektide registri loomine;
- 2.2 erametsaomanike ja ühiskonna pärandkultuurialase teadlikkuse tõstmine;
- 2.3 pärandkultuuriobjektide säilimine kaitsekohustuse ja omanikukaitse tugevdamise abil.

Alaeesmärkide saavutamiseks vajalikud tegevused

2.1 Pärandkultuuriobjektide määratlemine ja inventeerimine, pärandkultuuriobjektide registri loomine.

Eesmärgi saavutamiseks on vajalik valdkonna süsteemne korrastamine: pärandkultuuri kriteeriumide väljatöötamine ja inventeerimismetoodika täpsustamine; pärandkultuuriobjektide registri loomine, ühtse andmebaasi loomine ja laiendamine erametsadele; pärandkultuuri inventeerimise integreerimine metsamajanduskavasse.

Tegevused pärandkultuuriobjektide inventeerimiseks ja registri loomiseks

- Suulise ja ainelise pärandkultuuri klassifikatsiooni, mõistete määratlemine.
- Inventeerimismetoodika täpsustamine (ühtlustamine Skandinaavia rakendustega).
- Pärandkultuuri andmebaasi loomine ja IT lahenduste väljatöötamine.
- Perioodilise inventeerimise metoodika väljatöötamine ja integreerimine metsamajanduskavasse.
- Metsakorraldajate koolitus.

2.2 Erametsaomanike ja ühiskonna pärandkultuurialase teadlikkuse tõstmine.

Pärandkultuurialase teadlikkuse tõstmiseks on oluline läbiviidud pärandkultuuri inventuuri tulemuste propageerimine ja saadud andmestiku kasutamine nii riiklikul kui ka kohalikul tasandil.

Erametsaomanike ja ühiskonna pärandkultuurialase teadlikkuse tõstmine - teabepäevade korraldamine, inventeerimiseks loodavate vabatahtlike üksuste (liidergruppide) loomine ja nende koolitamine, pärandkultuuri lisamine talumetsa majandajate konkursi tingimustele.

- Metsa pärandkultuuri käsitleva teatmekirjanduse väljaandmise toetamine, teabepäevade korraldamine.
- Metsaomanike pärandkultuurialane koolitamine.
- Inventeerimiseks loodavate vabatahtlike üksuste (liidergruppide) loomine ja nende koolitamine.
- Traditsioonilise metsal ja puidul põhineva käsitööstuse (sõe miilimine, tõrva ajamine), metsatöö talgute jm. propageerimine ja toetamine.
- Näidisõpperadade loomine pärandkultuuriobjektide eksponeerimiseks ja avatud metsa propageerimiseks.
- Talumetsamajandajate konkursile pärandkultuuri lisamine.

2.3 Pärandkultuuriobjektide säilimine kaitsekohustuse ja omanikukaitse tugevdamise abil.

Kriitilise tähtsusega teguriteks on inventuuri läbiviimine sisemiselt motiveeritud inventeerijate poolt, kaitsekohustuste sõlmimine metsaomanikega inventeeritud aladel, keskkonnateenistuste tõhus tegevus teavituse- ja kontrollisüsteemi rakendamisel (valdade metsaspetsialistid). Sarnaselt vääriselupaikadele ja pärandkooslustele on kultuuripärandi säilitamiseks ja hooldamise tagamiseks vajalik kompensatsiooni põhimõtete väljatöötamine.

Tegevused pärandkultuuriobjektide säilitamiseks

- Pärandkultuuri jt kaitsepiirangute majanduslike mõjude hindamine.
- Kaitsepiirangute selge ja toimiva kompensatsiooni-mehhanismi loomine ja rakendamine - erinevaid kaitsekohustusi hõlmava ühtse lepinguvormi väljatöötamine.
- KKT funktsioonide täpsustamine pärandkultuurialase teavituse- ja kontrollisüsteemi tõhustamiseks.
- SA Erametsakeskus algatab ja administreerib kultuuripärandi arvelevõtmise, säilimise ja hooldamise projekte (MAK, RAK).

3. Alaeesmärkide indikaatorid

Indikaator	Ühik	2002	2006	2007	2008	2009
3.1 Inventeeritud alade pindala	ha	0				
3.2 Registreeritud pärandkultuuriobjektide arv	tk	0				
3.3 Pärandkultuuri propageerivate ürituste arv	tk	0	2	5	5	5
3.4 Kompensatsioonisüsteem rakendatud	OK	-	OK	OK	OK	OK
3.5 Kasutatud vahendeid pärandkultuuriobjektide säilitamiseks	t kr	0	3 000	3 000	-	-

4. Tegevuskava ja finantsprognoos

Tegevused	Vajalik ressurss t kr				Priorit . (A-C)	Finants. allikas	Vastutaja, teostajad
	2006	2007	2008	2009			
Alaeesmärk 2.1 Pärandkultuuriobjektide inventeerimine, registri loomine.							
1. Pärandkultuuri kriteeriumide väljatöötamine	40	40	0	0	A	KIK	KKM PM
2. Inventeerimismetoodika täpsustamine (ühtlustamine Skandinaavia rakendustega)	0	200	100	0	A	KIK EL	KKM PM KM SM
3. Pärandkultuuri andmebaasi loomine ja IT lahenduste väljatöötamine	0	300	300	300	A	RE	KKM RM PM
4. Perioodilise inventeerimise meetodika väljatöötamine ja integreerimine metsamajanduskavasse	0	300	300	0	A	RE	KKM RM PM
5. Metsakorraldajate koolitus	50	100	100	0	A	RE	KKM RM PM
Alaeesmärk 2.2 Erametsaomanike ja ühiskonna pärandkultuurialase teadlikkuse tõstmine.							
1. Metsa pärandkultuuri käsitleva teatmekirjanduse väljaandmise toetamine	100	0	100	0	B	KIK EL	KKM PM
2. Traditsioonilise metsal ja puidul põhineva käsitööstuse, metsatöö propageerimine ja toetamine	0	80	150	300	B	KIK	KKM PM
3. Metsaomanike pärandkultuurialane koolitamine	100	100	100	100	A	KIK EL	KKM PM

4. Inventeerimiseks loodavate vabatahtlike üksuste (liidergruppide) loomine ja nende koolitamine.	0	100	100	0	B	KIK	KKM RM
5. Näidisõpperadade loomine	0	0	0	150	B	KIK EL	KKM PM
6. Talumetsamajandajate konkursile pärandkultuuri lisamine.	X	X	X	X	A	KIK	KKM RM
Alaeesmärk 2.3 Pärandkultuuriobjektide säilimine kaitsekohustuse ja omanikukaitse tugevdamise abil.							
1. Pärandkultuuri jt kaitsepiirangute majanduslike mõjude hindamine	0	200	100	50	A	KIK EL	KKM PM SM KM RM
2. Kaitsepiirangute kompensatsioonimehhanismi loomine ja rakendamine	0	100	1000	5000	A	RE EL	KKM PM KM SM RM
3. Konsultatsiooniteenuse toetamine kultuuripärandiga seotud projektide koostamiseks (MAK, RAK)	0	50	100	200	A	KIK EL	KKM PM RM

5. Oodatav tulemus 2009. aastaks

1. Erametsades asuvad pärandkultuuri objektid on inventeeritud, andmebaase kasutavad keskkonnateenistuste metsaspetsialistid ja metsaühistud, kes koordineerivad metsamajanduslikke töid erametsades.
2. Metsanduse ja kultuuriajaloo seisukohalt väärtuslikumad objektid on uuritud ja üksikasjalikumalt kirjeldatud. Omanikega sõlmitud kaitsekorralduslepingutega on kaetud 50 % registreeritud objektidest.
3. Unikaalsete objektide kohta on tehtud ettepanekut muinsus- või kultuuriobjektidena kaitse alla võtmiseks.
4. Esinduslikumad pärandkultuuri objektid on korrastatud ja eksponeeritud matka- ja huviradadena.
5. Toimuvad üritused, teemapäevad ja koduloolised loodusmatkad, kus tutvustatakse üldsusele metsaga seotud kultuuripärandit, traditsioone, tavasid ja töid - aastas vähemalt üks üleriigiline ja üks piirkondlik üritus igas maakonnas.

IV Sotsiaalvaldkond

1. Olukorra kirjeldus

1.1 Tööhõive

Erametsanduses on hõivatud ligi 7400 inimest.² Eelnevatel aastatel on tööhõive kasvanud seoses puidukasutuse mahtude suurenemisega. Sellele trendile peaks lähiaastatel vastukaaluks saama metsavarumise mehhaniseerituse kasv ja metsaraie osakaalu vähenemine. Sellele protsessil võib olla sekundaarne mõju töötlevale tööstusele, kus puiduvoogude vähenedes halveneb tööstuse konkurentsiolukord, kaasnevad pankrotid ja suureneb tööpuudus.

Tänast tööpuudust iseloomustavad suured regionaalsed erinevused. Maakonniti erineb tööpuudus rohkem kui kolm korda. Töötuse määr varieerub 5%-st Rapla maakonnas 18,2%-ni Ida-Viru maakonnas. Kogu siirdeperioodi jooksul on töötus lisaks tööstuslikule Kirde-Eestile olnud Eesti keskmisest kõrgem ka põllumajanduslikes Kagu-Eesti maakondades. Need on piirkonnad, kus majanduslikud ümberkorraldused on olnud kõige ulatuslikumad ning kus erametsandus, kui sissetulekuallikas on omanud suurt tähtsust.

1.2 Tööõnnetuste osakaal ja illegaalsete töösuhete ulatus.

Metsandussektorit, eriti puidutööstust peetakse tööõnnetuste seisukohast üheks kõrgema riskiastmega majandusharuks. 2003. a. toimus 17 kerget tööõnnetust, 7 rasket ja mitte ühtegi surmaga lõppenud tööõnnetust. Samas toimus 2002. aastal 20 rasket tööõnnetust ja 2001. aastal 13 rasket ja 2 surmaga lõppenud tööõnnetust. Kolme aasta keskmine raskete ja surmaga lõppenud tööõnnetuste arv aastas on 14. Statistika ei kajasta FIE-dega juhtunud tööõnnetusi, mistõttu on tööõnnetuste arv suure tõenäosusega ametlikust statistikast oluliselt suurem.

Illegaalsed ja vormistamata töösuhted jätavad metsatöötajad ilma sotsiaalsetest garantiidest ja moonutavad konkurentsi. Eelnimetatud probleemile on tähelepanu pööranud ka keskkonnakaitse organisatsioonid viidates varimajanduse suurele osakaalule. Eestis on varimajanduse osakaal suurem just Kirde- ja Lõuna-Eestis. Eesti ja Soome poolt koostatud uuringu „Tööelu baromeeter“ alusel on vormistamata töösuhete osakaal Eestis pidevalt vähenenud ja moodustas 2002. a. 8%. Samas on Eesti Konjunktuuriinstituudi andmeil ümbrikupalga osatähtsus vähenenud (2002. a. oli see kuni 13%) ja süvenenud ettevõtjate arvamus, et üksikisiku maksud ei takista inimest rohkem töötamast ning elanike suhtumine on ümbrikupalkadesse valdavalt negatiivne.

1.3 Piirkondlikult seotud metsaomanike arv, metsaomanike koostöö

Eestis on ligi 55 000 erametsaomanikku, kellest 50-60% elavad oma omandist eemal ega ole sellega pideva sissetuleku mõttes seotud.

Erametsakeskuse veebis läbiviidud küsitluse järgi peavad 41% küsitletutest oluliseks erametsanduse sotsiaalse arengu toetamist läbi piirkondlikult seotud metsaomanike osakaalu säilitamise.

Erametsaomanikud on organiseerunud mitmel tasandil. 1992. aastast alates tegutseb erametsaomanike esindusorganisatsioon Eesti Erametsaliit, mille liikmeteks on metsaomanike kohalikud organisatsioonid. 1999. a. loodi SA Erametsakeskus, mille

² Tööinspektsiooni andmetel

tegevusvaldkondadeks on metsaomanike koolitamine, nõustamine ja üldine arendustegevus ning 2002. a. loodud erametsaomanike tulundusorganisatsioon Erametsa Majandamise Ühistu (73 füüsilisest ja juriidilisest isikust liiget). Piirkondlikke erametsaomanike organisatsioone on 34. Probleemiks, et organiseerunud on ainult ca 2% metsaomanikest.

1.4 Igaüheõiguse kasutamine erametsas

Erametsas võib maaomanik vastavalt asjaõigusseadusele teiste inimeste vaba liikumist piirata. 2003. aastal läbiviidud küsitlus näitas, et keskmiselt on inimene valmis maksma 30 krooni aastas, et kasutada erametsa igaüheõiguse realiseerimiseks riigimetsaga võrreldaval tasemel. Seega on erametsade igaüheõiguse väärtus maksevalmiduse meetodi järgi 31,4 mln krooni. Käesoleval hetkel on igaüheõigusega seotud puhkeobjektide välja arendamine kaootiline ning puudub toimiv võrgustik.

1.5 Metsaomanike maine

Metsasektori (sh erametsanduse) ja avalikkuse vaheliseks tulemuslikuks kommunikatsiooniks on tarvis selgitada säästva metsanduse põhimõtteid, et avalikkus mõistaks ja aktsepteeriks metsa majandamist. Täna ei suuda tihti metsandusega väheseotud inimesed luua seoseid majanduslike, keskkonnakaitseliste, kultuuriliste ja sotsiaalsete eesmärkide vahel või ei arvesta nende eesmärkide tasakaalustatud arenguvajadusi. Halb maine pärsib säästva metsanduse tasakaalustatud arengut ning sunnib metsaomanikke oma kinnistutest loobuma. Erametsakeskuse veebilehel läbiviidud küsitluse põhjal pidasid 71% vastanutest oluliseks erametsanduse mainega seonduvat.

2. Eesmärgid

Sotsiaalvaldkonnas on strateegiliseks eesmärgiks **tõsta erametsanduse sotsiaalset väärtust ja parandada erametsaomanike mainet.**

Alaeesmärkideks on:

- 2.1 pidurdada tööhõive langust;
- 2.2 parandada töötajate tööoskusi, vähendada illegaalseid töösuhteid ja parandada töösuhete kvaliteeti;
- 2.3 säilitada piirkondlikult seotud metsaomanike osakaal;
- 2.4 suurendada organiseerunud metsaomanike arvu;
- 2.5 luua võimalused erametsades igaüheõiguse realiseerimiseks tehtud investeeringute kompenseerimiseks;
- 2.6 parandada erametsanduse mainet avalikkuse silmis;

Alaeesmärkide saavutamiseks vajalikud tegevused

2.1 Pidurdada tööhõive langust.

Tööhõivet mõjutavad kõige enam metsamajanduse intensiivsus (raiete ja metsauuenduse maht), uute metsakasutus piirangute kehtestamine, masinate ulatuslikum kasutamine, uute metsaga seotud teenuste (näit. loodusturism) ja toodete (näit. jõulupuude ja maarjakaskede kasvatamine) turule tulek ning kutsehariduse areng ja kvaliteet. Peamised võimalused tööhõive languse mõjutamiseks on metsade majandamise intensiivsuse suurendamine (hooldusraied, metsauuendus), uute toodete edendamine (siin on ühisosa majandusvaldkonnaga), ESF tööhõiveprogrammi rakendamine riskirühmade suunamiseks metsandussfääri, naistevõtluse arendamise programm;

2.2 Parandada töötajate tööoskusi, vähendada illegaalseid töösuhteid ja parandada töösuhete kvaliteeti.

Tööõnnetuste seisukohalt on kriitilise tähtsusega inimeste üldine teadlikkus metsatöödega seotud riskidest, metsatöötajate professionaalsus, kaitsevahendite kasutamine, masinate ulatuslikum kasutamine, töö- ja puhkeaja jälgimine, riskide analüüs ja järelvalve ning täiendkoolitus. Töösuhete kvaliteedi parandamiseks on esmatähtis töökaitsealase koolituse arendamine, teavitamine töösuhetega seonduvast, ergonomikast, töötervishoiust ja –ohutusest, samuti ka täiendõppe ja infopäevade läbiviimine.

Tegevused tööhõive pidurdamiseks

- Probleemidest teavitamine.
- Õppepäevade, täiendõppe läbiviimine ja vastava trükise väljaandmine.
- Metsaomanike kutsehariduse korraldamine.

2.3 Säilitada piirkondlikult seotud metsaomanike osakaal.

Piirkondlikult seotud metsaomanike osakaalu mõjutab metsamajanduse madal rentaablus, kinnisvaraturu avatus ja võimalused maaomandit optimeerida, muud sissetulekuallikad, muu elukvaliteeti tõstev infrastruktuur (side, kaubandus, teenindus), põlvkondade vahetumine. Olulisemad tegevused piirkondlikult seotud metsaomanike arvu säilitamiseks on mitmekülgse ja ühise majandamise toetamine (siin on ühisosa majandusvaldkonnaga), maakorralduslik tegevus omandi konsolideerimiseks riigi maareservi kasutamisele andmine ühismetsadena, omandi suurendamise võimalus (maa ostmine riigi maareservist ja metsamaa ostueesõiguse võimaldamine piirinaabritele), metsakasutuse planeerimise sidumine senisest enam regionaalsete teemaplaneeringutega, metsaomanike kutsehariduse arendamine põlvkondade vahetumise hõlbustamiseks.

Tegevused piirkondlikult seotud metsaomanike osakaalu säilitamiseks

- Majanduslikult efektiivse metsaüksuse suuruse analüüs ja meetmete süsteem nende moodustumiseks.

2.4 Suurendada organiseerunud metsaomanike arvu.

Kriitilised tegurid organiseerunud metsaomanike arvu suurendamiseks on senisest parem teavitustöö ja info kättesaadavus, läbi mastaabiefekti kõrgem aktiivsus metsade majandamisel (ühine tegutsemine turul), samuti võimalused EL poolt rahastatavateks ühistegevuse arendusprojektideks ja mitmekülgse ning ühise majandamise toetamine, läbiva põhimõttena toetuste eraldamine eelkõige organiseerunud metsaomanikele.

Tegevused organiseerunud metsaomanike arvu suurendamiseks

- Metsäühistute tähtsustamine läbi KKM funktsioonide delegerimise halduslepingute alusel.
- Erametsaomanike koostööd toetavate meetmete kompleksi väljatöötamine.
- Organiseerunud metsaomanike eeliste selgitamine ajakirjanduses, infopäevadel ja maamessil.
- Toetuste eraldamine eelkõige organiseerunud metsaomanikele.
- Kohalike organisatsioonide materiaalne toetamine.

2.5 Luua võimalused erametsades igapäevase realiseerimiseks tehtud investeeringute kompenseerimiseks.

Võtmeküsimusteks igapäevase realiseerimisel on tähistamine, külastatavusega kaasnevad riskid (tuleoht, prahistamine, vargused), suunatud puhkemajandus (puhkepiirkondade teavitamine), üldine suhtumine ja teadlikkus igapäevasest, lisaks veel ligipääsuteede ja puhkekohtade olemasolu. Prioriteetsed vahendid igapäevase tagamiseks on: maksusoodustused maamaksu osas; avatud metsade (puhkealade matkaradade jms) märgistamine ja järelevalve ning hoolduse (tulevalve, prügi koristamine) tagamine; toetused puhkekohtade rajatistele, tee-ehitusele.

Tegevused erametsades igapäevasega seotud investeeringute kompenseerimiseks

- Maamaksuseadusesse maksumäära vähendamise sisseviimine, kui mets on antud kasutada igapäevase tagamiseks.
- Toetused puhkekohtade, matkaradade, teede jms ehitamiseks ja hooldamiseks.
- Igapäevasega seotud puhkeobjektide võrgustiku väljakujundamine ja avaliku kaardirakenduse koostamine.

2.6 Parandada erametsanduse mainet avalikkuse silmis

Metsaomanike mainet mõjutab kvaliteetse info kättesaadavus ajakirjandusele, negatiivsete juhtumite menetlemine, korporatiivne identiteet (rahale versus maaelu arengule orienteeritud visioon), poliitiline neutraliteet, meediamullide olemasolu, erametsanduse arvamusiidrite olemasolu, nende autoriteet ja omavahelised konfliktid. Tõhusa mainekujunduse võtmetegevused on positiivsest tegevusest teavitamine (ajakirjandus, TV), ühisüritused avalikkusega, parimate metsaomanike tunnustamine, naabrivalve negatiivsete juhtumite ärahoidmiseks (siin on ühisosa majandusvaldkonna ja keskkonnakaitsega), erametsanduse portaali arendamine, erametsaomanike ajaleht/ajakiri või tegevuse suurem valgustamine maakondlikes ja kohalikes lehtedes.

Tegevused erametsanduse maine kujundamiseks

- Osalemine metsandust käsitleva kommunikatsiooniplaani loomisel ja erametsanduse osa väljatöötamine.
- Osalemine metsanduse ümarlauas.
- Ühisüritused koos avalikkusega.
- Osalemine maamessil.
- Erametsanduse avalike suhete korraldamine.
- Metsapäevade korraldamise toetamine.

3. Alaeesmärkide indikaatorid

Indikaator	2002	2006	2007	2008	2009
3.1 tööhõive (metsas töötavad inimesed, põhitegevusena metsandusega tegelevad FIE-d)	7400				
3.2 raskete tööõnnetuste arv	20 ³				12
3.3 piirkondlikult seotud metsaomanike osatähtsus (%) ⁴	50 ⁵				40
3.4 organiseerunud metsaomanike osakaal (%)	1	2	2	2	3
3.5 igaiuheõiguse alade pind, kus on tehtud rekreatiivse iseloomuga investeeringuid ja makstud hüvitisi (ha)	0				
3.6 metsaomanike maine (10 palli süsteemis)			6		

³ Kolme aasta (2001-2003) keskmine on 14 rasket või surmaga lõppenud tööõnnetust. Ei arvesta FIE-dega juhtunud tööõnnetusi.

⁴ Piirkondlikult seotud metsaomanik – füüsiline isik, kelle registreeritud elukoht ja suurem osa metsaomandist asub samas maakonnas (alternatiiv : samas vallas ja sellega piirnevates valdades v.a. suurlinnade elanike puhul või 50 km raadiuses elukohast). USDA Forest Service maaelu programm toetas sotsiaalse kapitali arendamist (koolitused, planeeringud, professionaalne kaasamine) piirkondades kus 100 miili raadiuses vähemalt 15%.

⁵ Ekspert hinnang (www.eramets.ee)

⁶ Meetodika välja töötamine

4. Tegevuskava ja finantsprognosis

Tegevused	Ressurss (tuh. kr.)				Prioriteet (A-C) ⁷	Finantseerimise allikas	Vastutaja, teostajad
	2006	2007	2008	2009			
Alaeesmärk 2.1 Pidurdada tööhõive langust							
Alaeesmärk 2.2							
1. Probleemidest teavitamine	0	10	10	10	B	KIK	EEML
2. Õppepäevade, täiendõppe läbiviimine ja vastava trükise väljaandmine	0	150	150	150	B	KIK	EEML
3. Metsaomanike kutsehariduse korraldamine	0	500	500	500	B	KIK	EEML
Alaeesmärk 2.3							
1. Majanduslikult efektiivse metsaüksuse suuruse analüüs ja meetmete süsteemi koostamine nende moodustumiseks	0	100	0	0	B	KIK	MA, KKM
Alaeesmärk 2.4							
1. Metsaühistute tähtsustamine läbi KKM funktsioonide delegerimise halduslepingute alusel	0	0	2000	3000	A	RE	KKM RM
2. Erametsaomanike koostööd toetavate meetmete kompleksi väljatöötamine	0	200	300	300	A	RE EL	KKM PM
3. Organiseerunud metsaomanike eeliste selgitamine ajakirjanduses, infopäevadel ja maamessil	X	X	X	X	A		EEML

⁷ A- tegevus on kriitiline eesmärgi saavutamiseks, kuulub täitmisele esmajärjekorras ja etteantud ajagraafikus, omab kiiret efekti, B- tegevus on oluline eesmärgi saavutamiseks, mõningane ümberajastamine ei mõjuta eesmärkide saavutamist 2010 a. ajahorisondis, C- tegevuse mõju eesmärgile pigem kaudne, toetab protsessi jätkusuutlikkust (ressursside puudumisel võib kaaluda alternatiivseid tegevusi või loobuda nimetatud tegevusest täielikult).

4. Toetuste eraldamine eelkõige organiseerunud metsaomanikele	X	X	X	X	A		EEML
5. Kohalike organisatsioonide materiaalne toetamine	0	1 200	1 500	1 800	A	KIK	KKM
Alaeesmärk 2.5							
1. Maamaksuseadusesse maksumäära vähendamise sisseviimine, kui mets on antud kasutada igäüheõiguse tagamiseks	0	0	10 000	10 000	A	RE	KKM, RM
2. Toetused puhkekohtade, matkaradade, teede jms ehitamiseks ja hooldamiseks	0	1 000	1 000	2 000	B	KIK	KKM
3. Igäüheõigusega seotud puhkeobjektide võrgustiku väljakujundamine ja avaliku kaardirakenduse koostamine	0	0	0	200	B	KIK	EEML
Alaeesmärk 2.6							
1. osalemine metsandust käsitleva kommunikatsiooniplaani loomisel ja erametsanduse osa väljatöötamine	0	X	X	X	A		EEML
2. osalemine metsanduse ümarlauas	X	X	X	X	A		EEML
3. ühisüritused koos avalikkusega ⁸	0	200	200	200	A	KIK	EEML
4. Osalemine maamessil	0	50	60	70	A	KIK	EEML
5. Erametsanduse avalike suhete korraldamine	0	300	300	300	A	RE	KKM PM
6. Metsapäevade korraldamise toetamine	0	150	150	150	C	KIK	KKM PM

Kasutatud lühendid: EL fondid – Euroopa Liidu struktuurifondid, EEML – Erametsaliit, KIK – Keskkonnainvesteeringute Keskus, KKM – Keskkonnaministeerium, PM – Põllumajandusministeerium, RE – riigieelarve

⁸ Näiteks 2004. a miljoni puu üritus

5. Oodatav tulemus 2006-2009

1. Erametsanduse tööhõive ei ole langenud rohkem kui 2 %.
2. Raskete ja surmaga lõppenud tööõnnetuste arv ei ületa 12.
3. Piirkondlikult seotud metsaomanike osatähtsus ei vähene alates 2006 aastast.
4. Organiseerunud metsaomanike osakaal on 3%.
5. Võimalus igäiheõiguse realiseerimiseks erametsades säilib 2005. a. tasemel.
6. Erametsaomanike maine on paranenud avalikkuse silmis.

HEA ERAMETSANDUSE TAVA

Käesolevad põhimõtted on mõeldud üldiseks kasutamiseks erametsaomanikele selleks, et tagada erametsade jätkusuutlik ja heaperemehelik metsamajandus. Põhimõtted on sõnastatud erametsanduse arengukava osana ja lähtudes metsanduse põhimõttest ning pikaajalistest traditsioonidest. Tavaga selgitatakse peamiselt tulundusmetsade majandamist kuna kaitse- ja hoiumetsi majandatakse vastavalt seal kehtivatele kaitseeeskirjale. Arusaadavuse huvides on tekstis välditud erialaoskussõnade kasutamist.

Suurem osa erametsi on esimese põlvkonna metsad, mis suuremas osas on looduslikult tekkinud viimase 65 aasta jooksul. Seetõttu on loodusliku ilmega erametsad väga mitmekesised. Metsade majandamise eesmärk on eeskätt tulu saamine. Tähtis majandamise eesmärk on ka omavajaduseks puidu kasvatamine ja varumine ning siseriikliku puidu tarbimise vajaduse rahuldamine. Puidu saamisel ja metsade majandamisel on võimalik säilitades erametsa loodusväärtusi. Tulevased põlved peavad saama päranduseks väärtuslikuma metsa, kui meil see hetkel on. Erametsa heaperemehelik majandamine on maad hoidev (maakeskne), s.t. et “maa on korras” ning pidevalt kaetud uute metsapõlvkondadega.

- Raiutavad puidukogused üldiselt ei tohiks ületada juurdekasvu. Erandjuhtudel (metsa halva seisukord või liiga suur küpse metsade osakaal) võib perioodi raiemaht olla suurem sama perioodi juurdekasvust.
- Metsa täielikult puutumatuna hoidmine ei ole säästlik, kuna looduslikus seisundis kaotavad metsad nende kasvatamiseks tehtud kulutustega kaasnevaid väärtusi ning aastatega väheneb looduslik juurdekasv.
- Tänapäeva tingimustes on metsa majandamine tulukas.
- Metsaomanikud on kursis metsanduse põhitõdede ja praktikaga ning täiendavad ennast sel alal pidevalt.
- Metsaomaniku maksukoormuse optimeerimise, metsamuldade ja teede koormuse vähendamise eesmärgil raiutakse metsi tihedamini ja väiksemates kogustes.
- Reeglina eelistatakse raietele valikul kehvema seisukorraga ja/või väheväärtuslikuma metsaga eraldisi.
- Uuendusraieid planeeritakse lähtudes metsamajanduse tulukusest. Sõltuvalt kasvukoha headusest ja järgmise metsapõlve tulukusest eelistatakse puuliike järgmiselt: kuusk, mänd, tamm, kask, saar, must lepp, haab, valge lepp jne.
- Alati jäetakse mingi metsaosaga puutumatuks, et seal saaksid toimuda ainult looduslikud protsessid.

- Mets on elupaigaks lindudele ja loomadele, kelle elupaikade hoidmine ja tundmaõppimine on iga metsaomaniku kohustus.
- Lageraiete pindalad on üldjuhul väiksemad. Langid laiusega kuni poolteist metsa kõrgust soodustavad loodusliku uuenemist ja vähendavad tormikahjustusi.
- Lageraiet tehes säilitatakse seemnepuud, mis on tuulekindlad ja mis on sobivad jääma järgmisesse metsapõlve. Säilikuudeks sobivad männi, kase ja kõvalehtpuude kõrval ka heas tervislikus seisukorras vanad karjamaakuused ja haavad, mis on elupaigaks paljudele liikidele ning kaunistavad maastikku.
- Lageraietel tuleks säilitada kehva kvaliteediga metsaservapuud, mis rikastavad maastikku ja vähendavad tormikahjustusi.
- Raietel tuleb säilitada järgmist metsapõlve andvat väärtuslik järelkasvu.
- Raiealadele jäetakse metsakuivi puid ja lamapuitu, mis on elupaigaks paljudele metsaliikidele.
- Lageraiealad tuleb uuendada vähemalt samaväärtusliku puuliigiga.
- Lageraie alad tuleb uuendada väärtuslike puuliikidega ja esimesel võimalusel, sellega väheneb puutaimede hooldamise kulu. Okaspuutaimede putukakahjustusi on võimalik vältida kui raietega luuakse soodsad võimalused loodusliku uuenduse tekkimiseks.
- Kemikaalide kasutamist reeglina välditakse.
- Uue metsapõlve rajamisel valmistatakse maapinda ette ja eelistatakse suuremaid kvaliteetseid taimi, mida istutatakse piisavas koguses (vähemalt 2000 tk./ha),
- Segapuistud on tootlikumad ja neis tekib vähem kahjustusi.
- Osalist raietega (harvendusraie või aegjärgne raie) ei tohi metsa liiga harvaks muuta, kuna see põhjustab tormikahjustusi ja vähendab tootlikkust. Metsa tormikindlus on suurem, kui jäetakse metsaservad (või eralduste servad) raiest puutumata ning metsas ei ole häile.
- Naabrile antakse teada kavatsetavatest raietest.